

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Соціально-психологічний факультет
Кафедра соціальної та практичної психології

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ

Збірник наукових праць викладачів та студентів

Випуск 1

Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І.Франка
2015

*Рекомендовано до друку вченою радою
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(протокол №5 від 11.12.2015р.)*

Рецензенти:

С.М. Симоненко – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри педагогічної та вікової психології Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д.Ушинського

В.О. Климчук – кандидат психологічних наук, професор кафедри психології Українського Католицького Університету

Л.П.Бутузова – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної, вікової та педагогічної психології Житомирського державного університету імені Івана Франка

П49 Прикладні аспекти психології особистісного зростання. Збірник наукових праць студентів та викладачів. Випуск 1. / За ред. Л.П. Журавльової, Н.Ф. Портницької, Ю.Ю. Дем'янчук. – Житомир, Вид-во ЖДУ імені Івана Франка. 2015. – 130 с.

У збірнику наукових праць «Прикладні аспекти психології особистісного зростання» представлені результати науково-дослідної діяльності викладачів кафедри та результати роботи студентських психологічних гуртків та проблемних груп.

Статті подано в авторській редакції.

ЧИННИКИ ТА МЕХАНІЗМИ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ

1.	Гавриловська К. Психологічна складова нормативно-правової регуляції поведінки особистості.....	6
2.	Дем'янчук Ю. Використання методів арт-терапії у роботі практичного психолога.....	9
3.	Котлова Л. Психологічний аналіз учбових конфліктів.....	11
4.	Котлова Л., Саух Т. Теоретичний аналіз факторів задоволеності шлюбом подружжя.....	15
5.	Кириченко В. Психологія споживчої поведінки.....	17
6.	Кулаковський Т. Формування підприємницьких компетенцій як завдання практичної психології.....	24
7.	Литвинчук А. Місце емпатії в структурі екологічної самосвідомості особистості.....	29
8.	Мазяр О. Психологічний експеримент І.О. Сікорського.....	33
9.	Можаровська Т. Особливості розвитку екологічної свідомості у підлітковому віці.....	35
10.	Фальковська Л. Архетип справедливості в українських казках.....	37
11.	Шмиглюк О., Зарицька Б. Теоретичний аналіз проблеми самосвідомості у психологічній науці.....	40

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ: ВІКОВІ ТЕНДЕНЦІЇ

12.	Гавриловська К., Скрицька К. Чинники формування інтернет - залежності в юнацькому віці.....	43
13.	Гавриловська К., Шаховець Ю. Особливості емоційної сфери дітей з синдром Дауна.....	45
14.	Котлова Л., Бродовська А. Аналіз результатів дослідження прояву шкільної тривожності молодших школярів з різним рівнем навчальної успішності.....	47
15.	Котлова Л., Дідківська В. Зв'язок рівня комунікативності та інтернет – залежності в юнацькому віці.....	49
16.	Кирильчук І. Дослідження ціннісної сфери школярів при переході з молодших до середніх класів.....	51
17.	Кириченко В., Яцинюк Д. Психологічні особливості споживчої поведінки молоді.....	57
18.	Портницька Н., Войцехівська Ю. Гендерні особливості	

	стратегіальних тенденцій розвитку творчих здібностей у молодшому підлітковому віці.....	60
19.	Портницька Н., Долінчук І. Порівняльний аналіз ефективності опитувальників та психосемантичних методів у вивченні образу майбутнього подружнього партнера у юнацькому віці.....	64
20.	Портницька Н., Хомутовська О. Особливості прояву самостійності підлітків залежно від стилю материнського виховання.....	67
21.	Портницька Н., Чупріна С. Образ ідеальної дитини у свідомості батьків підлітків.....	69
22.	Савиченко О., Манілов Ю. Вікові особливості сприймання політичної реклами.....	71

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ: СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ РАКУРС

23.	Весельська А. Вплив особистісних характеристик на розуміння музичних творів.....	75
24.	Гавриловська К., Зверева І. Особливості мотиваційної сфери військовослужбовців.....	78
25.	Гавриловська К., Опанчук Т. Психосемантичні характеристики образу кохання у масовій свідомості.....	80
26.	Гавриловська К., Роїк І. Порівняльний аналіз емоційних станів молодих матерів із різним соціальним статусом.....	83
27.	Котлова Л., Драган С. Аналіз гендерних особливостей ставлення до грошей у студентському середовищі.....	86
28.	Котлова Л., Гарбовська І. Порівняльний аналіз ставлення чоловіків та жінок до поняття «конфлікт».....	88
29.	Котлова Л., Ковальчук В. Динаміка професійної мотивації студентів-психологів першого і п'ятого курсів.....	92
30.	Котлова Л., Ковтун В. Дослідження рівня комунікативної компетентності студентів-психологів 1 та 3 курсу	94
31.	Котлова Л., Осінчук Л. Дослідження стилів поведінки в конфліктній ситуації в студентів з різним соціометричним статусом у групі.....	98
32.	Кириченко В., Божук І. Ефективність використання елементів еротики у рекламі.....	100
33.	Мазяр О., Міліневська Е. Суперечності між декларованими цінностями та реальною поведінкою студентів гуманітарних спеціальностей.....	102

34.	Савиченко О., Дубова С. Розвиток мотивації досягнення студентів в умовах неформальної освіти.....	106
35.	Тичина І., Листопадська М. Професійний вибір в уявленнях сучасних старшокласників.....	108

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДІАГНОСТИКИ ТА СУПРОВОДУ

36.	Гречуха І. Ціннісна підтримка літературно обдарованих старшокласників: на прикладі роботи українських та польських літературних осередків.....	112
37.	Дем'янчук Ю., Шмиглюк О. Структура психологічного портрету дитини у роботі з проєктивними техніками.....	116
38.	Загурська І. Кризові моменти в розвитку самооцінки першокласників.....	118
39.	Кирильчук І., Черняєва В. Психометрична характеристика тесту визначення рівня навчально-пізнавальної активності студентів ВНЗ.....	122
40.	Тичина І., Байдюк А., Жигун Ю., Кухарчук В., Лобода О. Рефлексія досвіду тренінгової роботи з дітьми, що потребують корекції розумового розвитку.....	125

Інна Кирильчук
асистент кафедри соціальної та практичної психології
Вікторія Черняєва
студентка IV курсу

ПСИХОМЕТРИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТЕСТУ ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ ВНЗ

Теоретична основа дослідження базується на наукових працях, у яких розглянуто проблеми активізації навчально-пізнавальної діяльності (Т. Бондарєва, Чепурний В. І.) [1,6]; положення про особливості формування пізнавальної активності студентів у навчальному процесі ВНЗ (Ребенок В.М., Тернавська Т.А) [3, 5]; розкрито вивчення феномену пізнавальної активності, зокрема, аналіз її структури та рівнів (М. І. Махмутов, Лузан П.Г.) [2, 4].

Проаналізувати проблему дослідження навчально-пізнавальної активності в психологічній і педагогічній теорії та практиці ми дійшли висновку про те, що кожен з рівнів навчально-пізнавальної активності залежить від умов, які створюється у навчальному процесі, тому в залежності від специфіки проведення кожного з видів навчальних занять вона може змінюватись. Метою нашого дослідження є виявлення взаємозв'язку між окремою зміною організації навчального процесу та рівнем навчально-пізнавальної активності студентів під час навчальних занять.

Дослідження проводилося на базі Житомирського державного університету ім. Івана Франка, вибірка становила 42 студента 3-го курсу віком від 19-23 років. Процедура дослідження включала експеримент для двох груп (експериментальної та контрольної) з виміром після впливу, та використанням розробленого опитувальника, в основу якого взято дослідження рівня навчально-пізнавальної діяльності Т.А. Тернавської [7, С.11-12]. Запропонована модель включає наступні рівні навчально-пізнавальної діяльності та їх компонентів.

Креативний рівень пізнавальної діяльності є найвищим показником розвитку пізнавальної діяльності, який характеризується сталістю вольових зусиль студентів та їхньої ініціативи, застосуванням ними самоконтролю та спрямованістю діяльності на досягнення пізнавальних цілей.

Евристичний рівень пізнавальної діяльності – середній показник розвитку пізнавальної діяльності, який характеризується проявом вольових зусиль та ініціативи за наявності додаткових

стимулів, та задоволення потреби у періодичній корекції викладачем їх пізнавальної діяльності.

Репродуктивний рівень пізнавальної діяльності визначений як низький показник рівня навчально-пізнавальної активності з нестійкими волевовими зусиллями, відсутністю ініціативи та самоконтролю; навчальна діяльність постійно коригується викладачем.

Показниками розвитку даних рівнів є компоненти, які взято за основу субтестів та блоків питань, а саме: **свідомість і міцність засвоєних знань** (включає у себе показники оригінальності та унікальності, які проявляються у використанні студентом своїх знань як на практиці, так і під час навчальних занять; використання нестандартних шляхів під час розв'язання завдань творчого та дослідницького характеру); **цілеспрямованість у пізнавальній діяльності** (включає в себе навчальну мотивацію та очікування від навчального процесу) та **організованість у пізнавальній діяльності** (характеризується показниками сили волі під час самоорганізації студента під час навчання) [5, с.11-12].

Структура тесту включає 4 блоки запитань, які містять питання, відповідні кожному з компонентів пізнавальної діяльності, та питання перевірки достовірності даних. Оцінка по трьох блоках відображає рівень розвитку пізнавальної діяльності, а питання 4-го блоку - перевірку правдивості відповідей студентів.

Характеристика інтерпретації та аналізу результатів: досліджуваним запропоновано перелік варіантів відповідей: «Так»; «Більше так, ніж ні», «Більше ні, ніж так»; «Ні», які оцінювались наступним чином: за відповідь «так» нараховувалось 5 балів, за відповідь «Більше так, ніж ні» - 4 бали, за «Більше ні, ніж так» - 3 та за «Ні» - 2 бали.

Етапами підготовки тесту [3, с. 184] були: аналіз проблеми та виділення окремих маніфестацій; розробка пробного варіанту тесту з переважанням відкритих питань; пілотажне анкетування та аналіз його результатів; вдосконалення інструкцій та питань з їх варіантами відповідей; анкетування, узагальнення та інтерпретація отриманих результатів; підготовка звіту.

Відповідність тесту вимогам валідності, надійності та репрезентативності. Нами проаналізовано лише дві з даних характеристик стандартизації тесту, крім репрезентативності, так як не мали за мету поширити результати на більшу вибірку.

Конструктна **валідність тесту** (комплексна характеристика методики, яка вказує на її здатність вимірювати саме той параметр, для виміру якого вона призначена [4, с. 38]) визначалася в ході аналізу внутрішньої узгодженості між субтестами та показниками

тесту в цілому [1, с.151]. Діагностичний матеріал був розроблений відповідно до вибірки, цілей тесту та умов його використання.

За результатами кореляційного аналізу виявлено відмінності у показниках рівня статистичної значимості в експериментальній та контрольній групах, що може свідчити про внутрішню неузгодженість питань тесту перевірки та результатів виміру. Цікавим є той факт, що достовірність даних є більшою на 8% в контрольній групі, ніж у експериментальній. Ми припускаємо, що слабка кореляція ($r=0,1$) між тестом і субтестом контрольної групи пов'язана зі стратегією сприяння учасників якісному виконанню тестових завдань.

Надійність (характеристика методики, яка свідчить про її точність психодіагностичних вимірів та стійкість тесту до дії сторонніх факторів [4, с. 38]) забезпечується узгодженістю внутрішнього аналізу тесту [1, с.236]. Для цього ми здійснили аналіз валідності (ефективності питань в основі тесту) за допомогою використання кластерного аналізу [1, с.165], а саме дистанційної матриці (таблиці відстаней).

За результатами аналізу кореляційних зв'язків з тесту були виключені питання, що мають найбільшу Евклідову відстань між іншими питаннями (переважаючи більшість значень $L=7$ або 8 та за відсутності близьких відстаней від 2 до 4). До даної групи ми віднесли питання № 8, 20, 24 (субтест «Перевірки правдивості») та №13 (субтест «Цілеспрямованість у пізнавальній діяльності»). Які спричиняють низьку конструктну та поточну валідність та неточність виміру досліджуваного явища.

Всі інші питання внесені у перелік питань тесту за умови переважаючої більшості показників відстаней. Також виявлено велику відстань (міра = 7) між питаннями № 9 та 21, однак це можна пояснити різноспрямованістю питань про «отримання задоволення від навчальних занять» та «прагнення саморозвитку в межах навчальної діяльності».

За А. Анастасі та С. Урбіною Пірсонівська валідність також показує відносну ефективність тесту на різних рівнях (його варіабельність та «однакова розсіюваність»). Тому розроблений нами тест є надійним. Надійність підтверджується близькою кореляційною відстанню між питаннями, внутрішньою узгодженістю тесту.

Проведена нами психометрична характеристика тесту, відповідає вимогам валідності та надійності у визначенні рівня навчально-пізнавальної активності студентів ВНЗ. Перспектива дослідження полягає у перевірці прогностичної валідності та репрезентативності розробленого тесту; розробки стандартизованого опитувальника.

Список використаних джерел

1. Анастаси А., Урбина С. Психологическое тестирование.- 7-е изд. – СПб.: Питер, 2007. – 688 с.: ил. – (Серия «Мастера психологии»).
2. Бондарєва Т. Активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів у системі ступеневої вищої освіти / Т. Бондарєва // Нова педагогічна думка. - 2013. - № 1.1. - С. 83. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npd_2013_1_19.pdf
3. Горбатов Д.С. Практикум по психологическому исследованию: учеб. Пособие. – Самара: Издательский дом «БАХРАХ-М», 2003. – 272 с.
4. Горбунова В. В. Экспериментатор психологія веселих схемах і таблицях: Навчальний посібник. - Житомир, 2008. - 108 с.: рис.
5. Махмутов М. И. Проблемное обучение: Основные вопросы теории.- М.: Педагогика, 1975.- 137 с.
6. Ребенок В. М. Особливості формування пізнавальної активності студентів у навчальному процесі ВНЗ / В. М. Ребенок // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер.: Педагогічні науки . - 2013. - Вип. 113. - С. 193-196. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VchdpuP_2013_113_51.pdf
7. Теорія і методика формування навчально-пізнавальної активності студентів / А.Г. Лузан; Нац. агр. ун-т. – К.: НАУ, 2004. - 271 с.
8. Тернавська Т. А. Формування пізнавальної діяльності студентів вищих навчальних закладів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін: автореферат дисертації на здобуття наук. ступеня кандидата педаг. Наук: спец. 13.00.09 “теорія навчання” / Т. А. Тернавська – Кривий Ріг, 2009. – 25 с.
9. Чепурний В. І. «Активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mp2.umo.edu.ua/wp-content/uploads/2012/04/Чепурний>.

Ірина Тичина

кандидат психологічних наук, доцент

Анна Байдюк, Юлія Жигун,

Вікторія Кухарчук, Ольга Лобода

студенти IV курсу

РЕФЛЕКСІЯ ДОСВІДУ ТРЕНІНГОВОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ, ЩО ПОТРЕБУЮТЬ КОРЕКЦІЇ РОЗУМОВОГО РОЗВИТКУ

За сучасними стандартами вищої освіти підготовка майбутніх психологів окрім теоретичної складової має містити вагомий компонент практичного досвіду надання психологічних послуг. Важливим є відпрацювання навичок психодіагностики, ведення консультаційної бесіди, планування та проведення корекційної роботи. Одним із моментів такої підготовки є здобуття досвіду

Збірник наукових праць викладачів та студентів

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ

Випуск 1

Укладачі Журавльова Л.П., Портницька Н.Ф., Дем'янчук Ю.Ю.

Художнє оформлення обкладинки Кириченко В.В.